

ביאור פרשת זכור

- למרות שפסקו הפוסקים גאוני עולם¹ שאף אם לא הבין את פירוש המילות של פרשת זכור אעפ"כ יצא יד"ח הקריאה, מיהו למיחש ולרווחא דמילתא בעי², ובמקום שאין בו חסרון כ"ס וזמן, נביא כאן בס"ד את תורף פשט ביאור המילים של פרשת זכור. ונוסף ע"ז ביאור מורחב.
- בספר הליכות שלמה לגרש"ז אויערבאך זצ"ל (פרק שמונה עשר ס"ב) חידש "כל ששמוע את עיקר זכירת מחיית עמלק" יצא יד"ח. זכור³ - שים על ליבך לזכור את אשר עשה לך עמלק - בהיותכם בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קרץ⁴ - פגש אותך במקרה בעת הליכתך בדרך (וגם מקרה זה הוא מאת הבורא ית') ויזנב בך⁵ - הרג בך - היינו בישראל כל הנחשלים⁶ - אחריך - את כל החלשים ההולכים בקצה המחנה ואתה עיף ויגע⁷ - כל זאת עשה לך עמלק כשהיית עיף ויגע⁸ - מטורח הדרך, וניצל את החולשה שהייתה בך אז ולא ירא אלהים - ולא פחד מהקב"ה. כי בעזות פנים בא להילחם נגד עם ה'. לפיכך: והיה בהניצח ה' אלקיך לך - כאשר יתן לך ה' מנוחה מכל אויביך מסביב - לאחר שתנצחו את כולם ותשבנו בארץ אשר ה' אלוהיך נותן לך נחלה לרשתה - אזי תקום ו- תמנחה את זכר עמלק⁹ - מתחת השמים - להשמידו ולכלות זרעו וזיכרו מכל העולם לא תשכח¹⁰ - את המצוה הזאת של זכירת ומחיית עמלק, לעולם.

מבוסס עפ"י פשוטו של מקרא/הליכות מועד

- כלומר אל לך לשכוח את מעשיו ולסלוח לו. (רמב"ן). ועוד: מצות עשה לזכור בפה³ את שעשה עמלק לכלל ישראל.
- שפגש אותך באקראי, בעברך בדרך המדבר מבלי שהתכוונת כלל למלחמה, ובזמן שהיו בטירוף הדעת. ומבלי שהתגרית בו-הרי שהייתה זו מלחמת חינוך שאינה אלא מרוע לב ושנאת עולם לעם ה'. ועוד: קרץ - מלשון מקרה מאורע בלתי צפי מראש כמו ויקר מקרה חלקת השדה לבעז (רות ב,ג). ועוד: לשון קרי - שטימאן במשכב זכור. ועוד: מלשון קירור. עמלק קירר את פחד האומות שפחדו פחד נוראי מהליחם בישראל (כיון שהתפרסם בכל העולם על הניסים שעשה ה' לישראל, עשר המכות וקריעת ים סוף. וכל האומות פחדו מישראל, ובא עמלק וקפץ לתוך האמבטיה הרוחתת וקירר אותה, וכתוצאה מכך קמו אומות העולם והתחילו להילחם עם ישראל). וכ"כ כנ"ל במועד לכל חי (חודש אדר סעיף טו אות ז): דהיה חוטא ומחטיא את הרבים כמ"ש רז"ל אשר קרץ בדרך, שהוקיר את הקדירה לגבי אחרים וע"ז אמרו (קידושין פב). "הכשר שבטבחים שותפו של עמלק". עש"ב.
- מכת זנב. שהיה חותך את מילות עם ישראל וזורק אותם כלפי מעלה ומראה לזולל במצות ברית המילה של עם ישראל. ועוד: הריגת נחשלים ההולכים בקצה המחנה נקרא 'לְזַנֵּב' כמו "וְאַתֶּם אַל תַּעֲמְדוּ רַדְפוּ אַחֲרֵי אֲבִיבֵיכֶם וְנִבְחַתֶּם אוֹתָם..." לפי שהריגתם דומה לכריתת זנב המחנה. (אב"ע, חזקוני)
- אנשים חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטם. אותם האנשים שהיו חזקים בתורה ובמצוות, עמלק לא ניסה להחלישם ברוחניות אלא רק את אותם האנשים שהיו חסרי כח.
- ה. ופ' רש"י עיף-מחמת הצמא, דכתיב (שמות יז ג) ויצמא שם העם למים, וכתב אחרי ויבא עמלק. אלא שלפי פירוש זה מה שייכת המילה עיף לצימאון וא"כ לכאורה הול"ל ואתה "צמא ויגע" ויגע מחמת קושי הדרך? אך האבן עזרא מבאר: כי ברפידים בא (עמלק), והעם צמא למים. כלומר זה היה המעשה. אבל העיפות אינה הסיבה לצימאון, דאח"כ עצם ההליכה הרבה היא זו שגורמת להיות צמאים אבל עיפות גרידא יכולה לבוא לאו דווקא מחמת הליכה מרובה וא"כ נראה שזו כונת רש"י.
- אגב מילתא. כתב המלבי"ם לבאר את ההבדל בין עיפות לבין יגיעה על הפס' ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו (ישעיהו פרק מ פס' לא). הרץ מתייגע לא כן ההולך, אבל העיפות שהיא פסיקת הכח מעצמו, תשיג גם את ההולך אם יתמיד בהליכתו ולא יחזק את גופו במאכל ומשתה, עז"א לא ייגעו מן המרוצה, וגם אם ילכו אחרי מרוצתם בתמידות, מבלי לנוח אחרי המרוצה שאז יקרה העיפות, ה"ל לא ייעפו: (כי יש להם סי"ד מחמת שהם קו"ה).
- מצוה להרוג את כל זרע עמלק⁵ אנשים נשים וטף וגם בהמות עמלק, כדי שלא ישאר מהם שום זכר בעולם.
- מצוות לא תעשה, שאסור שישכח מלב האדם מצות מחיית עמלק, שהיא מתוך עשר שזכירות שהיית אדם לזכור בכך יום. וכ"כ בה"ח (סופר, סימן ס אות ד) ברכה שניה אהבת עולם. בברכה זו יזכור שלש זכירות שהם מצות עשה ואחד בפרשת ציצית ואלו הם: באמרו וקרבתנו מלכנו יכין לזכור מעמד הר סיני לשמן הגדול - זכירת שימחה עמלק וכו'.

לשם יחוד⁶ לפרשת זכור - כף החיים (סופר) סימן תרפה סקל"ג

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו' הגה אנחנו באים לקיים מצות עשה זכור את אשר עשה לך עמלק זכור צפה לתקן את פורסה במקום עליון ולעורר מלכא מרום ומרכבות העליונות המופקדים במצות פרשה זאת לנקום נקמת ה' מאת זרעו של עמלק וגם הערב רב מההוא זרעא זינא ועתה שלח העז עוז בגבורתך במלחכך להעלות ולהזכיר עון אבותיו אל ה' והיו נגד ה' תמיד ויכרת מארץ זכרם עד כלתי השאיר לו פריד אך אלהים ימחך ראש אויביו קדקוד אדם בליעל סר כלם מעליהם בלצח המרום להעביר גלולים מן הארץ וממשלת זדון מן הארץ כאמור מפי כבודך ואשמיד פריו ממעל ושרשו מתחת והיה ה' למלך על כל הארץ וכו' והיו נועם וכו'.

¹ עיין אורל"צ ח"ד פרק נ"א שאלה ה' ובהערה שם.

² למ"ש שו"ע או"ח סימן קצנ: "וצריך לבין מלה במלה לכל מה שיאמר... אבל אם אינו מבין, אינו יוצא בשמיעה". ולא יהיה דין פר' זכור פחות מדיני ברכות דרבנן. ובמשנ"ב ס' תרפה ס"ק יד: "...וע"כ צריך הקורא לבין להוציא כל השומעים וגם השומעים צריכין לבין לצאת: עכ"ל ועד כמה שצריך שיהיו פניו כפי הקורא א"כ צריך להבין מה הוא קורא. וכן משמע בחינוך (מצוה תרג) וכ"כ בתשובות והנהגות (ברך ה' סימן נג) וטעמיה דפרשת זכור היא חובת יחיד. וכן מורים ע"כ דברי המשנ"ב (ס' תרפה ס"ק ט"ז) מאחר שלא נכתב במפורש בתורה מה שעשה לנו עמלק עי"ש. (הביאו הגרע"י זצ"ל בחזו"נ עמ' ז אות יג). וכ"כ הגר"ק בחזו"נ בחזו"נ שני סוף דיני ד' פרשיות אות ו'. וע"ע מ"ש בפלא יועץ כללות ב. ואכמ"ל.

³ ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קפט. ולשון הסיפרי (זכור את אשר עשה לך בפה לא תשכח בלב). כלומר אמור מאמרים בפ"י שיהייו בני אדם שלא תסור שנאתו מהלבבות. ולשון ספרא (ר"פ בחקתי) "זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבבך כשהוא אמור לא תשכח הרי שכתב חלב אמורה הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפ"י".

⁴ אבות פ"ה משנה יח'. שנאמר (מלכים א' טו) על חטאות ירבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל: ספר המצוות לרמב"ם מצוה קפח. להכרית זרעו של עמלק שני תמחה את זכר עמלק.

⁶ מקור הלשם יחוד לפרשת זכור, יסדו הרש"ש הק' (סידור כוונות הרש"ש-היר"א עמ' 92 הוצאת 'מדרש עבדיה') ובנוסח קצת שונה מנוסח כה"ח הג"ל. וכ"ה בחמדת ימים ח"ב פורים אות נב'. וע"ע מ"ש במועד לכל חי חודש אדר אות י' (בסופה). "ומ"מ אין צורך מן הדין לומר נוסח לשם יחוד בדווקא שאין זה אלא מומדת חסידות לשרידים אשר ה' קורא". (חזו"ע פורים. דיני קריאת ארבע פרשיות ס"ב הע' ז עמ' ד). (אך ודאי שבלי כונה לא יצא יד"ח [ישועי או"ח ס' ס' ס' ד]). וכפי שכתב בכה"ח הג"ל "ומנהג בית אל יכב"ץ ההולכים עפ"י דברי האר"י ז"ל". וכן ציין בעל אהבת חיים פר' תצוה. וע"ע נוסח אחר של לשם יחוד מהמקובל ר' סלמאן מוצפי זצ"ל שייסדו יחד עם המקובל ר' ניסים בדורו זצ"ל. תמצאנו בספר פורים בציון עמ' רכה ונדפסה בספר אורח צדיקים (ס' לח).